

(ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
(м. Полтава)

Роль міждисциплінарних зв'язків у мовній підготовці

майбутніх перекладачів

Розвиток системи вищої освіти відбувається в умовах бурхливого зростання наукової інформації, інтенсивного накопичення емпіричного й теоретичного матеріалу, трансформації освітньої парадигми. Загострюються протиріччя між постійно зростаючими обсягами знань, які студенти повинні опанувати за час навчання в університеті, і обмеженими в просторово-часових вимірах можливостями освітнього процесу.

Провідними напрямками розвитку освіти є фундаменталізація й гуманітаризація, що відповідають потребам підвищення рівня методологічної, професійної підготовки майбутніх фахівців, подолання відокремленості системи наукових знань у контексті сучасних процесів, що відбуваються у світовій освітній системі. Прикметною ознакою сучасного наукового пізнання є об'єктивне посилення в ньому інтеграційних процесів, осмислення яких спирається на розв'язання проблеми узагальнення й систематизації комплексу знань, що постійно розвиваються.

Ідеї інтеграції дозволяють обґрунтувати систему міждисциплінарних і внутрішньопредметних зв'язків, побудованих на спільних провідних ідеях і поняттях. Виокремлення в змісті кожної дисципліни спільного матеріалу дозволяє використовувати його як засіб засвоєння спільного суттєвого, що складає підґрунтя певної науки. У цьому контексті не втрачає актуальності твердження видатного фізика ХХ століття Макса Планка: наука – це єдине ціле, а поділ її на окремі галузі зумовлений лише „обмеженістю людського пізнання, а не природною необхідністю”[1, с. 183].

В умовах світової інтеграції та взаємовпливу культур перед вищою школою постало завдання підвищення духовного потенціалу студентів, які

мають бути обізнаними у різних сферах знань, необхідних для процесу комунікації з носіями інших культур.

Вивчення спеціальної літератури, спостереження за освітнім процесом вишів дозволяють дійти висновку, що в процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів спільним може бути соціокультурний матеріал, що є важливим складником навчальних дисциплін. На думку дослідників (В.Андрущенко, А.Арнольдів, З.Бакум, І.Бахов, В.Біблер, В.Огнев'юк, О.Пальчикова, Е.Соколов та ін.), відмінності нової парадигми освіти від традиційної просвітницької полягають у принципово іншому розумінні змісту культури, у перевазі антропоцентричного чинника, коли за основну мету ставиться виховання й навчання людини, здатної до культурного творення й продуктивного діалогу з соціумом.

Значні можливості в цьому контексті має навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спілкуванням», мета якої полягає в підготовці майбутніх фахівців до ефективного професійного спілкування [2].

Фахівцями підготовлено значну кількість видань, що становлять навчально-методичне забезпечення цієї дисципліни. Аналіз навчальних видань переконує, що здебільшого вони містять теоретичний і практичний матеріал з української мови, мета якого актуалізувати шкільні знання з української мови та навчити оформляти деякі види документів. орієнтовані на студентів нефілологічних спеціальностей, не забезпечували належним чином формування мовленнєвої компетентності з фаху. Хоч у більшості посібників подано навчальну інформацію про стилі сучасної української літературної мови, класифікацію ділових паперів, запропоновано взірці оформлення документів, наявні вправи і завдання для формування у студентів мовних, мовленнєвих та комунікативних умінь і навичок, важливих для формування їхньої майбутньої професійної мовленнєвої компетентності, однак навчальні видання розраховані на широку аудиторію і тому не можуть урахувати потреб студентів різних факультетів. З огляду на це особливої актуальності набуває розроблення

методичних рекомендацій з курсу, що максимально б урахували особливості майбутнього фаху студентів.

Метою вступної теми є формування стійкої мотивації до опанування навчальної дисципліни й здобуття обраного фаху. Нам видається, що продуктивною може бути організація роботи з текстовим матеріалом, у якому закладено значний мотиваційний потенціал. Потужним мотиватором для студентів може стати інформація про користь від володіння кількома мовами для здоров'я:

Науковці вивчили роботу головного мозку понад 100 людей, частина з яких з дитинства говорила двома мовами, а решта – лише однією. Виявилося, що двомовні люди мислять швидше й гнучкіше. Ці дві групи було розподілено за віком на дві частини кожна: 30-59 років і 60-88 років, що дало змогу оцінити вплив двомовності на роботу мозку впродовж життя. Тести на увагу й подібні їм завдання виявили, що в людей, які вільно говорять двома мовами, реакція краща, ніж у їхніх «опонентів» з одномовного табору. При цьому погіршення роботи мозку з віком в одномовних досліджуваних виявлялося набагато більше. А ось двомовні особи похилого віку не дуже відставали в гнучкості розуму від своїх двомовних, але молодших опонентів. Учені дійшли висновку, що з дитинства треба опановувати дві мови й постійно користуватися ними. Це потужна зарядка для мозку (З журналу «Відкриття й гіпотези»).

Підвищенню мотивації до застосування українською мовою в російськомовному середовищі сприятиме використання відповідного дидактичного матеріалу, наприклад:

Я – украинец, до седьмых колен.

Прадед мой шелками шит на Сечи.

И ни чужбина, ни турецкий плен

Его казацкой не лишили речи.

Мне этот клад передавал отец.

И мама с молоком передавала.

И пил я нежность их родных сердец,

*И их любовь стихом во мне звучала.
Но закружило. На моей щеке
Густой щетиной прорастали годы.
И стих на украинском языке
Я не пою, и не в угоду моде.
Я растерял, как воду из горсти,
Тот клад, что сохранил в неволе прадед, -
Не знаю языка, сказать по правде...
Простите, сыновья, и дочь, прости.
Прости мене, прапрадіде-козаче,
Прости мене, мій споконвічний краю,
За те, що на російській мові плачу
Об тім, що мови рідної не знаю (В. Шовкошитний).*

Застосування такого дидактичного матеріалу в процесі опанування «Української мови за професійним спрямуванням» сприяє формуванню інтересу до подальшого вивчення «Теорія і практика перекладу».

У зв'язку з цим у суспільстві зростає попит на підготовку компетентних перекладачів, які мають оволодіти комплексом умінь: виступати в ролі ефективного посередника між представниками своєї та інших культур, до завдань професійної підготовки майбутніх перекладачів належить вивчення міжкультурних відмінностей, що дає змогу чіткіше усвідомлювати своєрідність власної культури, більш ефективно взаємодіяти з представниками інших культур.

Оскільки східні мови, на відміну від європейських (англійської, німецької, французької, іспанської) у школі масово не вивчаються, перед викладачами української й турецької мов постає низка педагогічних завдань: створювати умови, які мотивують інтерес студентів до мови, що вивчається, і до іносоціуму; формувати ціннісне ставлення до турецької культури і мови; формувати і розвивати в студентів навички практичного володіння лексичними одиницями та граматичними конструкціями й уміння застосовувати їх у відповідних ситуаціях; знайомити студентів з національними, лінгвістичними, культурними реаліями

Туреччини, мова якої вивчається; формувати вміння ефективного спілкування і взаємодії турецькою мовою в групі.

Для кращого ознайомлення студентів із соціокультурними відомостями про країну, мова якої опановується, під час занять з «Української мови в професійній комунікації» доцільно застосовувати відповідний дидактичний матеріал. Так, опрацьовуючи тему «Лексикологія української мови», студенти докладніше ознайомлюються із лексичними запозиченнями в українській мові. Традиційно склалося, що особливий інтерес дослідників викликають запозичення з англійської мови, які добре висвітлено в науково-методичних виданнях. Запозичення зі східних мов представлено меншою мірою. Тому в умовах інтегсивного розширення мовних контактів, взаємодії різних лінгвокультур доцільно акцентувати увагу студентів на запозиченнях із китайської, японської, турецької мов. Цікавим для студентів спеціальностей «Переклад. Англійська і турецька мови», «Переклад. Турецька та англійська мови» була вправа, що передбачала ознайомлення з такими словами турецької мови, як *çay* (укр. чай), *balık* (укр. риба), *tuz* (укр. сіль), *kavun* (укр. диня), *vişne* (укр. вишня), *üzüm* (укр. виноград), *salata* (укр. салат), *fasulye* (укр. квасоля) тощо - тематична група «Їжа»; *kazak* (укр. светр), *kravat* (укр. краватка), *şapka* (укр. шапка), *pantolon* (укр. штани), *palto* (укр. пальто) тощо – тематична група «Одяг».

Для збагачення словникового запасу студентів ефективними вважаємо інтерактивні методи і прийоми. Наприклад, використовуючи прийом «історія слова», студентам пропонували прислів'я, приказки, ідіоми, які характеризують особливості іншої культури. Студенти повинні були знайти відповідник лексичної одиниці в українській мові, порівняти з турецькомовним варіантом, проаналізувати стилістичні особливості цієї одиниці, надати пояснення, чому вона звучить саме так і який смисл криється за нею. Цей прийом підвищує інтерес до вивчення іноземної мови, культури іносоціуму, розширює світогляд, активізує рефлексію, тобто дає підґрунтя для розвитку соціокультурної компетентності.

У процесі вивчення теми «Написання власних назв. Відмінювання прізвищ» пропонували вправи, що ознайомлювали з етимологією імен, прізвищ українців.

Наприклад: прочитайте виразно текст. Назвіть джерела походження українських прізвищ, використаних у тексті.

Прийшли... Спасибі. Ось мої полки.

Уже й знамена із лісами вривень.

Оце ж мої Волинці, Пінчуки.

Мої Драчі, Немиринці і Гнівась!

Шевці. Кравці. Броварники. Ткачі.

Дейнеки. Запорожці. Завірюхи.

Тютюнники. Кушніри. Орачі.

Прудюси. Плачинди. Одчайдухи.

Урвитель. Іскра. Добош. Курінний.

Бандура. Скрипка. Явір. Кияниця.

Сірко. Буланій. Білий. Вороній.

Зозуля. Заєць. Куц. Перепелиця.

Ох, як вас люди називали ловко!

Некуйбіда. Майбоженко. Чумак.

Пустикота. Завернивовка.

Нетудихата. Неїжмак.

Неклеваний. Одливаний. Пекельний.

Попович. Молибога. Лихолат.

Мальований, Індутний і Субтельний.

Вернигора, Світайло. Семибрат.

Орленки. Удовенки. Бойчуки.

Синиці, Чайки!.. Хто там ще позаду?..(Л.Костенко).

Важливою для ознайомлення з турецькою культурою стала інформація й про турецькі антропоніми, у результаті засвоєння якої студенти переконується: аксіоматичним є твердження, що ономастичний корпус концептуалізує образи, що асоціюються з культурно-національними еталонами, стереотипами. Саме ономастикон відображає своєрідний для певної лінгвокультурної спільноти менталітет, спосіб мислення, загальнонаціональні уявлення про світобудову, просторові стереотипи, особливості мотивації вибору імені й естетичних

пріоритетів. Теорія мотивації імені отримала розроблення в турецькій мові, оскільки значна кількість власних назв означають чи вказують на певні явища, образи, події. Наприклад, чоловічі імена *Uğur* – *щастя*, *Ege* – *ніклувальник*, *Barış* – *мир*, *Nakan* – *голова держави*, *Şenol* – *будь радісним*. Жіночі імена: *Bahar* – *весна*, *Akgül* – *біла троянда*, *Can* – *душа*, *Dişgi* – *відчуття*, *Sevgi* – *любов*.

Оскільки важливим складником освітнього процесу є самостійна робота, в її організації теж доцільно шукати «точки дотику». Ефективним засобом організації самостійної діяльності студентів є виконання *проектної роботи*, що включає вільний пошук будь-яких матеріалів: текстів з журналів і газет, із інтернетних джерел. Цей вид самостійної креативної діяльності студентів дає змогу реалізувати їхній пізнавальний потенціал, довести рівень знань і вмінь до функційного рівня соціокультурної компетентності. Цей прийом також розвиває комунікативні здібності студентів, оскільки вони тісно пов'язані з умінням віднайти, перетворити й передати інформацію.

Проект визначають як результат самостійної роботи студентів, тому якість оформлення, презентація й захист проектів є показником рівня сформованості комунікативної, соціокультурної компетентностей студентів. Значний дидактико-розвивальний потенціал мають соціокультурні теми проектів: «Архітектурні пам'ятки України й Туреччини», «Сучасна українська і турецька культура», «Українська і турецька кухня», «Київ і Стамбул очима видатних людей» тощо. Важливо, щоб назва проекту була багатозначною, і давала змогу студентам обирати один з багатьох можливих аспектів дослідження теми.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дидактичний потенціал навчальних дисциплін є суттєвим в плані формування соціокультурної компетентності і в плані теоретичного представлення питань, безпосередньо пов'язаних з проблемами міжкультурної комунікацій, і в аспекті потенційного розширення змісту освіти для вирішення проблеми формування соціокультурної, міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів.

Література

1. Планк М. Единство физической картины мира: сб. статей / под ред. Б.Г.Кузнецова. – М.: Наука, 1966. – 286 с.

2. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / С. О. Караман, О. А. Копусь [та ін.] ; за ред. С. О. Карамана, О. А. Копусь. – К.: Літера ЛТД, 2013. – 544 с..

Горошкін Ігор. Роль міждисциплінарних зв'язків у мовній підготовці майбутніх перекладачів

У статті обґрунтовано можливості навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спілкуванням» для реалізації міждисциплінарних зв'язків з турецькою мовою з метою формування комунікативної та соціокультурної компетентності майбутніх перекладачів. Акцентовано на важливості застосування проектів в організації самостійної роботи студентів.

Ключові слова: міждисциплінарні зв'язки, комунікативна, соціокультурна компетентність майбутніх перекладачів, проект.

Горошкин Игорь. Роль междисциплинарных связей в языковой подготовке будущих переводчиков

В статье обоснованы возможности учебной дисциплины «Украинский язык в профессиональном общении» для реализации междисциплинарных связей с турецким языком с целью формирования коммуникативной и социокультурной компетентности будущих переводчиков. Акцентируется на важности реализации проектов в организации самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: междисциплинарные связи, коммуникативная, социокультурная компетентность будущих переводчиков, проект.

Igor Goroshkin. The role of interdisciplinary connections in language training of future translators

In the article substantiated the possibility of discipline "The Ukrainian language in professional communication" for the implementation of interdisciplinary connections with the Turkish language with the purpose of formation of the communicative and

sociocultural competence of future translators. The attention on the importance of implementing projects in the organization of independent work of students.

Keywords: interdisciplinary communication, communication, socio-cultural competence of future translators, project.